

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Balıkesir University Faculty of Theology
[BAÜİFD]

Cilt | Volume: 5 Sayı | Issue: 1
Yıl | Year: 2019 Haziran | June 2019

ISSN: 2149-9969

Sahibi / Owner

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi adına Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT
On behalf of Balıkesir University Faculty of Theology

Editör / Editor

Doç. Dr. Mustafa KOÇ

Editör Yardımcısı / Editorial Assistant

Doç. Dr. Yunus Emre GÖRDÜK

Yazı İşleri Müdürü / Responsible Manager

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali ÇANAKCI

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT (Başkan, BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Doç. Dr. Mustafa KOÇ (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Doç. Dr. Yunus Emre GÖRDÜK (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Doç. Dr. Savaş KOCABAŞ (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Doç. Dr. Recep ÖNAL (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah BAYRAM (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ SAYIN (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Asem H. A. ABDELGHANY (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Hesham Moahmed Ibrahim MOTOWA (BAÜN İlahiyat Fakültesi, Türkiye)

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi/Executive Office and Correspondence Address

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dinkçiler Mah. Soma Cad. Altteylül/Balıkesir

Telefon: 0 266 249 61 79 & **Faks:** 0 266 239 87 46

E-posta: balikesirilahiyatdergisi@gmail.com

Web: www.balikesir.edu.tr

Yayın Türü/ Publication Type

Sürelî Yayın / Periodicals

Yayın Periyodu/ Publication Period

Altı ayda bir (Haziran-Aralık aylarında) yayınlanır

Published biannually, June – December

Yayıncı/Publisher

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Basım Yeri ve Tarihi/Publication Place and Date

Konya, Haziran- June 2019

Baskı Hazırlık / Printed by: ERMAN OFSET MATBAACILIK LTD. ŞTİ.

Fevzi Çakmak Mah. Özlem Cad. No: 33/G Karatay/KONYA

Tel: 0332 342 01 55 • Sertifika No: 15409

–[İslam Hukuku]–

MODERN VERİLER IŞIĞINDA İSLAM HUKUKUNDA UYUŞTURUCULAR
Dr. Muhammed Ali el-Bâr

Çev. Nusret DEDE

Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
İslam Hukuku Anabilim Dalı
Bolu, Türkiye
Assit. Prof., Bolu Abant İzzet Baysal University, Faculty of Theology,
Department of Islamic Law
Bolu, Turkey
nusretdede@ibu.edu.tr
orcid.org/0000-0002-9650-3424

ÖZET

Hukuk, bireyler arası, bireyler ile devlet veya toplum arası ve nihayet devletlerarası hakları ve sorumlulukları düzenleyen normatif bir bilimdir. İslam hukuku ise bu üç alana ek olarak Yaratan ile yaratılanların hak ve ödevlerini de düzenlemektedir. Bu düzenlemeler fıkıh literatüründe ibâdât adıyla anılır. Bireyin yaptığı bir fiilin kendisine, çevresindekilere veya topluma kısa, orta veya uzun vadede zarar gelmesi durumunda, yasa koyucu tarafından karşılığında bir ceza düzenlenmiş olması koşuluyla, bir suçtan bahsedilebilmektedir. İslam ceza hukuku, fıkıh literatüründe ukûbât genel başlığı altında yer bulmaktadır. Suç ve ceza Şârî Teâlâ tarafından Kur'an ve sünnet nasslarında tespit edilmişse had, tespiti dönemin şartlarına göre yöneticilere bırakılmışsa tazir kavramı ile karşılaşılır. Hadlerden zina, hırsızlık, kazf (iffete iftira), hirâbe (yol kesme ve terör) suç ve cezası Kur'an ile belirlenmiş olup, içki ise haramlığı Kur'an'da belirtilmesine rağmen cezası sünnetle tespit edilmiştir. Uyuşturucu ve sakinleştirici maddelerin neler olduğu, üretimi, kullanımı, bulundurulması, satışı ve elden ele dolaştırılmasının hükmü ile ilgili Muhammed Ali el-Bâr tarafından yazılan ve Mecelletü'l-Mecma'î'l-Fıkhî'l-İslâmî'de yayınlanan "el-Muhaddirât fi'l-fıkhî'l-İslâmî 'alâ dav'î'l-mu'tayâtî'l-muâsira" adlı makalesini "Modern Veriler Işığında İslam Hukukunda Uyuşturucular" adıyla tercüme ettik.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Fıkıh, Ceza Hukuku, Uyuşturucular.

ABSTRACT

Durgs in Islamic Law in The Light of Modern Data

Law is a normative science that regulates interpersonal, interpersonal and state or community and finally interstate rights and responsibilities. In addition to these three areas, Islamic law regulates the rights and duties of the Creator and those created. These arrangements are called as ibâdât in fiqh literature. An offense can be mentioned in the event that an act committed by an individual causes harm to himself, his environment or society in the short to medium or long term, provided that a penalty is imposed by the lawmaker. Islamic criminal law is included in the fiqh literature under the general title of ukûbât. If the crime and punishment were determined by Shari Ta'ala in the Qur'an and the Sunnah nass, hadd, the determination is left to the rulers according to the conditions of the period is met with the concept of condolence. The crime and punishment of adultery, theft, kazf (slander to slander), hirâbe (cut-off and terror) were determined by the Qur'an and the drink was determined by sunne, although its haram was stated in the Qur'an. We translated the article 'al-Muhaddirât fi'l-fıkh'l-Islamî alâ dav'î'l-

mu'tayâti'l-muâsıra' written by Muhammed Ali al-Bâr and published in Mecelletü'l-Mecma'î'l-Fıkhî'l-İslâmî about the provision of drugs and tranquilizers, production, use, possession, sale and circulation of drugs, under the title "Drugs in Islamic Law in the Light of Modern Data."

Keywords: Islamic Law, Fiqh, Criminal Law, Drugs.

Önde gelen fıkıhçılar hicri X. yüzyıla kadar uyuşturucu (muhaddirat) sözcüğünü kullanmamışlardır. Fakat onlar bundan önce uzun bir süre (el-benc) sözcüğünü kullandılar. Benc, fıkıhçıların kendisinden söz ettiği uyuşturucuların ilk türüdür. Hâlbuki benc sözcüğü, ileride de açıklayacağımız gibi, birbirinden tamamen farklı iki maddeyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi (nebâtü's-şeykerân) ağilotu veya (es-sekerân) sarhoş otu (hyoscyamous), ikincisi ise (el-haşîşe) esrar otu veya (el-kunneb/el-kinneb) kenevirdir.

Fethu'l-kadîr'de Abdülaziz et-Tirmizî'nin şöyle dediği rivayet olunmaktadır: *"Ebû Hanîfe en-Numan'a ve Süfyan es-Sevrî'ye benc içen, sonra etkisi başına vurunca karısını boşayan adamın durumunu sordum. Bu boşama gerçekleşir mi? Önde gelen her iki imam da kişinin bunu kasten içmesi durumunda boşamasının gerçekleşeceğine fetva verdi."*

İmam Serahsî, Hanefî fıkıh kitaplarının en geniş olan *el-Mebsût* adlı kitabında şöyle demiştir: *"İnsanların benc ile tedavi olmalarında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Eğer onu kullanması sebebiyle kişi sarhoş oluyorsa, bunu yapmaması gerekir."* Nitekim Hanbelî fıkıh kitaplarının en kapsamlısı olan *el-Muğnâ*'de de şöyle bir ibare bulunmaktadır: *"Eğer kişi benc ve benzeri sarhoşluk veren maddeleri, bilerek, eğlenmek amacıyla içerse bu kimsenin boşamasının hükmü, sarhoşun boşamasının hükmü gibidir."*

İbn Âbidîn, son dönem Hanefî fıkıh kitaplarının en kapsamlılarından biri olan *el-Hâşiye*'sinde tıbbî maksatlarla benc kullanmanın caiz olduğunu ancak çok az miktarda dahi olsa eğlence maksadıyla benc kullanmanın ise haram olduğunu belirtmiştir.

Sarhoşluk veren maddelerin haram görülmesinde temel esas, sarhoşluk verici ve teskin edici maddeleri kullanmanın haram olmasıdır. Nitekim sarhoşluk verici maddelerin haram olduğu Kur'ân, sünnet ve icma ile sabittir. Teskin edici maddelerin haram oluşu ise insanlığın en hayırlısı Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edilen hadisler ile sabittir.

Yüce Allah (cc) şöyle buyurmuştur: *"O (peygamber), onlara, iyiliği emreder, kötülüğü yasaklar, temiz şeyleri belal, murdar şeyleri haram kılar. (A'râf, 157) Sarhoş edici maddelerin haram olmasının temeli ise şu ayet-i kerimedir: Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan şüphesiz içki ve kumar yüzünden aranızda düşmanlık ve kin sokmak ve siz'i Allah'ı anmaktan, namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçersiniz değil mi?" (Mâide, 90, 91)*

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *"Sarhoşluk veren her şey içkidir ve her içki de haramdır."* Hz. Aişe'den (r.anha) merfû olarak rivayet edilen hadiste de şöyle buyurulmuştur: *"Sarhoşluk veren her içecek haramdır."* Yine Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *"Sarhoşluk veren içki; sıkılmış meyve suyu, kuru üzüm, hurma, buğday, arpa, mısırdan üretilenlerdir. Ben sizleri sarhoşluk veren bütün maddelerden sakındırıyorum."* Câbir'den (ra) merfû olarak rivayet edilen bir hadiste de şöyle buyurulmuştur: *"Çoğu sarhoş eden maddelerin ağı da haramdır."* Hz. Aişe'den (r.anha) merfû olarak rivayet edilen diğer bir hadiste ise şöyle buyurulmuştur: *"Sarhoşluk veren her içki haramdır."* Yine Hz. Aişe (r.anha) rivayet ediyor: *"Sarhoş eden her madde haramdır. Boğulacak kadar çok içilince sarhoş eden maddenin bir avuç dolusu da haramdır."* Hz. Peygamber'in

(sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: “Allah içkiyi, kumarı, tavlayı, ayrıca mısırdan yapılan içkiyi de haram kılmıştır. Nitekim sarhoşluk veren her içki haramdır.”

Allah’ın Elçisi (sav) içki ile ilgili olarak; onu sıkana, sıkıtrana, içene, sunana, taşıyana, kendisine taşınana, satana, alana, hibe ve hediye edene, parasını yiyene lanette bulunmuşlardır.

Hz. Ömer (ra) minberden hitapta bulunarak şöyle demiştir: “Bütün bu söylenenlerden sonra, ey insanlar! Beş çeşit içki kesinlikle haram kalmıştır. Bunlar üzüm, hurma, bal, buğday ve arpadan yapılan içkilerdir. İçki, akli örtün şey demektir.”

İçki (hamr) sözlükte, akli melekeleri karıştıran ve sarhoşluk veren her şeydir. (hamera eş-şey’e) onu örttü, (hamera eş-şehadete) şahitliği gizledi, (hamera el-veche) yüzü örttü, (ahmera) saklandı, gizlendi, (hâmera eş-şey’e) onu karıştırdı, (hâmera el-kalbe) kalbe girdi, (hâmerahu ed-dâ’u) ilaç karnına kadar ulaştı, (muhâmera) ise karışım demektir. (himâr) başörtüsü, kadının yüzünü (başını), gerdanını ve göğsünü örttüğü giysi anlamına gelmektedir.

İçkinin akli giderip sarhoş etme gibi bir etkisi söz konusudur. “Deveyi bağladı, gitmesini engelledi” anlamına gelen (‘akale’n-nâka) ifadesinde geçen ‘akale’ sözcüğünün kullanımında olduğu gibi içki, beyin merkezini etkileyerek akli işlevsiz hale sokar.

Uyuşturucu Ve Teskin Edici Maddelerin Haramlığı

Uyuşturucu ve teskin edici maddelerin haram olması, “O peygamber, onlara, iyiliği emreder; kötülükten sakındırır, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılar.” (A’râf, 157) mealindeki ayet ile, Hz. Peygamber’in (sav) zevcesi Ümmü Seleme’nin (r.anha) rivayet ettiği şu hadise dayanmaktadır: “Rasûlullah (sav) sarhoş edici her madde ile teskin edici maddelerin tamamını yasaklamıştır.” Hattâbî de şöyle demiştir: “Teskin edici madde, ardından yatışma, gevşeklik ve uyusukluk etkisi yapan her içecektir. Bu gevşeklik ve uyusukluk ise sarhoşluğun başlangıcıdır. Hâlbuki Rasûlullah (sav) sarhoşluğa vesile olmaması için bu gibi maddelerin içilmesini yasaklamıştır.”

İbn Recep el-Hanbelî de şöyle demiştir: “Uyuşturucu ve teskin edici madde, benc ve benzerleri gibi, sarhoş olma sınırına kadar ulaşmasa da, vücudu uyuşturan her maddedir.”

Suudi Arabistan Bilimsel Araştırmalar Fetva Davet ve İrşat İdaresi araştırmasında şu ifade bulunmaktadır: “Uyuşturucu ve teskin edici madde (el-müftir) sözcüğü, yatıştırma, sakinleştirme anlamına gelen (teftir) ve uluşturma anlamındaki (iftâr) sözcüklerinden türetilmiştir. Güçlü kuvvetli bir durumdan sonra zayıflık ve güçsüzlük, hareketli bir durumdan sonra sakinlik ve dinginlik, sertlik ve dayanıklılık durumundan sonra gevşeklik, canlılık ve dinçlikten sonra yetersizlik ve eksiklik getiren her madde uyuşturucudur. Afyon kullanımı sonrası kişide yukarıda bahsedilen zayıflık, yetersizlik ve gevşeme durumu olduğu zaman “afyon onu uyuşturdu” denilmektedir.”

İlk dönem fıkıhçıları “el-müftirât” (teskin edici ve uyuşturucu) sözcüğünü Ümmü Seleme’den (r.anha) rivayet edilen hadiste geçtiği gibi kullanmışlardır. Hicri ilk yüzyılda tâbiîn de benc sözcüğünden bahsederek özelliklerini ortaya koymuşlardır. Bir kısmı onun cerrahi ameliyat için kullanımını reddetmiş, ancak hastanın namaz kılmaya başlaması durumunda (uyuşturucu madde kullanmadan) ameliyat gerçekleştirmeye izin vermiştir. Bu kısım İmam Ali Zeynelabidin b. Hüseyin b. Ali’den rivayet edildiği gibi, aynı şekilde Urve b. Zübeyr’den de (Allah hepsinden razı olsun) rivayet edilmiştir.

Son dönem fıkıhçıları uyuşturuculardan kısmî olarak bahsetmişler, türlerini açıkça belirleyip ortaya koymuşlar, bu uyusukluk ve gevşekliğe sebep olan çeşitli bitkilerin niteliklerini belirtmişlerdir. Bunlar arasında afyon, esrar, ağilotu (el-dâtûra), ağilotu ve afyon karışımı (el-beraş), pamuk çiçeği (aslında bu pamuk çiçeğine ve meyvesine benzeyen dâsûra çiçeğidir.) bulunmaktadır. Ebû Kubeys dağına nisbetle

kubeysî adı verilen bitki gibi çeşitli bitki türlerini de zikretmişlerdir. Yine küçük Hindistan cevizi, zaferan ve anberi de anmışlardır.

İlk ve son dönem fıkıhçıların ileri gelenleri, aklın giderilmesine, karışmasına ve düzensizleşmesine sebep olan, ister katı ister sıvı olsun, bütün maddelerin alınmasının haram olduğunda görüş birliğine varmışlardır. Maddenin katı veya sıvı olması arasında bir fark olmadığı gibi, madde kullanımına, şiddetli neşe ve sevinç hali eşlik etmesi ile etmemesi arasında da bir fark bulunmamaktadır.

Fıkıhçıların çoğunluğu, sıvı olanların necis kabul edilmesi hakkında farklı görüşler belirtmelerine rağmen, katı maddelerin bizzat kendisinin (ayn) temiz olduğunda görüş birliğine varmışlardır. Bu katı maddelerin tıp alanında kullanımının mümkün olduğunda da görüş birliği oluşmuştur. Aynı şekilde bir kısım fıkıhçılar, küçük Hindistan cevizi, zaferan ve anberin ilaç yapımı ve yiyeceklerin ıslahı amacıyla kullanımını mübah görmüşlerdir.

Fıkıhçılar uyuşturucu maddelerin sırf eğlence amacıyla kullanımının, ayrıca tıbbi amaçlarla da olsa mutlak manada aklı işlevsiz hale getirecek kadar çok kullanılmasının haram olduğunda görüş birliğine varmışlardır.

Yine fıkıhçıların çoğunluğu, uyuşturucu madde kullananlara uygulanacak cezanın had cezası (içki haddi seksen celde) değil tazir cezası olduğunda da görüş birliğine varmışlardır.

İbn Teymiye ve sonraki takipçileri, esrar maddesinin bizzat kendisinin necis olduğu ve esrar kullanana uygulanacak cezanın içki cezası ile tıpatıp aynı olduğu görüşüne meyletmışlerdir.

Modern Fıkıhçıların Konumu:

Klasik ve modern fıkıhçıların tümü, ekim dikimi, üretimi, yaygınlaştırılması, reklamının ve ticaretinin yapılması da dâhil olmak üzere, bütün sarhoş edici ve uyuşturucu maddelerin ve bunlardan elde edilen kazancın haram olduğunda görüş birliğine varmışlardır. İslam dünyasının her bir yanında bunun haramlığına dair fetvalar birbiri ardına gelmiştir. Bu hususu Mısır Müftüsü Şeyh Câdü'l-Hak Ali Câdü'l-Hak'ın 05.04.1399 hicri 04.03.1979 miladi tarihli ve 105/248 sayılı fetvası özetlemektedir. Değerli Müftü bu fetvada, aşağıda sunduğumuz şu genel kuralları açıklamıştır:

- 1- İslam mezheplerinin fıkıhçıları, uyuşturucuların üretiminin, ekim-dikiminin, doğal haliyle (bununla kastedilen, bunların bir tür bitki oluşlarıdır) veya (kimyasal olarak üretilmek suretiyle) yapay olarak alınıp verilmesinin haram olduğuna ve bu suçları işlemeye yeltenen ya da teşebbüs edenlerin cezalandırılması gerektiğine dair görüş birliğine varmışlardır.
- 2- Uyuşturucu maddelerden elde edilen kazançtan infak etmeye ne bir sevap ne de bir günah vardır. Haram kazanç, sahibinin başına çalınır, ahirette onunla kendisine azap edilir.
- 3- Haram kılınan maddelerle tedavi helal değildir. Ancak bu haram maddelerin ilaç olarak taayyün etmesi ve ondan başka mübah bir madde ile tedavi imkânı bulunmaması durumu daha farklı değerlendirilmiştir. Bu durumda zaruret miktarınca haram madde ile tedavi yapılır.
- 4- Uyuşturucuların alınıp verilmesi ve el değiştirmesi için oluşturulan meclisler, sapkınlık ve günah meclisleridir; buralarda bulunmak, oturmak haramdır.
- 5- Herkes, öldürücü zehirlerin ticaretini yapanlarla mücadele etmek ve bunların kökünü kazımak için, narkotik polisine yardımcı olmalıdır. İşte bu duyarlılık, Rasul-i Ekrem'in (sav) Allah'a, Peygamberine, müminlerin devlet başkanlarına ve tüm müminlere yönelik nasihat ve samimiyet diye adlandırdığı husustur.

Mısır Müftüsü şu sonuca varmıştır: “Söz konusu bilgilerden hareketle meseleyi şu şekilde özetleyebiliriz: İster doğal isterse yapay olsun, hangi tür ve isimde olursa olsun uyuşturucular, sarhoş edicidir. Hangi maddeden olursa olsun, sarhoş edici şeyler haramdır. Bu hükmü bizzet Kur’an’ın nassı ve Hz. Peygamber’in (sav) sünnetinden elde edilmiştir. Böylece uyuşturucu maddelerin her ne şekilde olursa olsun, yenilmesi, içilmesi, koklanması, enjeksiyon yoluyla vücuda alınması, kullanımı ve el değiştirmesi haram olmaktadır. Çünkü bu davranışların tamamı (meşedet) rezâlet, ayıp ve utanç verici hareketlerdir. Nitekim meşedetlerin giderilmesi de, akli ve canı korumak amacıyla, İslam hukuku açısından en önemli gayelerdendir. Çünkü İslam hukuku yasaklanması gereken şeylere oldukça özen göstermiştir.”

Uyuşturucu maddelerle tedavi hakkında soru sorulduğunda zaman¹, uyuşturucu maddelerin hükmü sarhoşluk veren içkiden hareketle belirlenmiştir. Ancak şu kadar var ki, Müslüman uzman bir doktorun görüşü ile taayyün etmesi ve mübah kılınmış ilaçlar arasında alternatifinin bulunmaması durumunda, zaruret halinde haram kılınmış bir madde ile tedavi caiz olur.

Durum şu ki; bütün türleriyle içki (hamr) gibi sarhoş edici olarak adlandırılan maddelerle, benc (sekerân), dâtûra ve sittü’l-husn (pembe zambak/amaryllis belladonna) bitkisi ve tıpta geniş bir kullanım alanına sahip uyuşturucu özelliği bulunan bitkilerin kullanımı konusunda görüş farklılıkları bulunmaktadır. Nitekim aralarında fıkıhçılar da olmak üzere, neredeyse insanların tamamı bu gibi bitkileri, en basit sebeplerden dolayı, günlük hayatta kullanmaktadırlar. Mesela (Buscopan), (Belladinal Retard), (Spalgin) ve (Spasmo) gibi ağrı kesici hapların kullanılması buna örnek verilebilir. Yine, içerisinde afyondan elde edilen (**Codeine**) maddesinin bulunduğu öksürük şuruplarının kullanımı, insanlar arasında oldukça yaygın bir durumdur. Aynı şekilde (**Codeine**) de çoğunlukla (Revacod) ve (APC) gibi, ağrı kesici ilaçlarla birlikte kullanılmaktadır. Bunlar Aspirin ile karıştırılmakta ve reçetesiz olarak alınıp satılmaktadır.

Öyleyse aşırı dozda alınması durumunda kişinin zırvalamasına sebep olan birçok ilacın mübah görülerek tıp alanında kullanımı ile sadece eğlence amaçlı kullanımındaki farkın ortaya konması gerekmektedir. Bunun gibi, zaferan, küçük Hindistan cevizi ve anberin; çok olarak kullanılması durumunda zihinsel karışıklık, sayıklama, halüsinasyon, saçmalama, kafa eğlendirmeye sebep olmasına rağmen, yiyeceklerin ıslah edilmesi amacıyla kullanılmaları oldukça yaygın bir durumdur. Hâlbuki bu maddelerin çoğunun kullanımının haram olduğunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Aynı şekilde bu maddelerin sırf eğlence amacıyla kullanımı da haramdır. Fakat yiyeceklerin ıslah edilmesi amacıyla, bunların sınırlı bir miktarda kullanımı mübah görülen bir durumdur.

Sonra çok önemli bir nokta gelmektedir. O da şudur: Kanuna göre kendisine uyuşturucu (el-muhaddirât) adı verilen maddeler, kat veya gat adı verilen bitki, amfetamin, kokain gibi birçok uyarıcı maddeyi de içine almaktadır. Doktorlar, kişinin özgüven sahibi olmasına sebep olan ilaçlardan bahsetmekte ve bunlar için uyuşturucular (el-muhaddirât) sözcüğünü kullanmayı reddetmektedirler. Çünkü tıp alanında uyuşturucu (narcotic) sözcüğü, onlara göre sadece afyon ve türevleri için kullanılabilir. Diğerleri ise sinir sisteminin çalışmasını yavaşlatan maddeler, sinir sistemini uyaran maddeler ve zırvalamaya ve sayıklamaya sebep olan maddeler şeklinde bölümlere ayrılır.

Hiç şüphe yok ki, sinir sisteminin çalışmasını yavaşlatan maddeler ile zırvalamaya ve sayıklamaya sebep olan maddeler, fıkıh açısından, sarhoş ediciler (müskirât) ve uyuşturucular (muhaddirât) tanımına dâhildir. Çünkü bunlar akıl karışıklığı, zihin bulanıklığı, düzensizlik, gevşeklik ve organların uyuşmasına sebep olmaktadır.

¹ *Kitâbü'l-Fetâvâ'l-İslâmiyye*, c. X, s. 3507; c. X, s. 3581, 1307 numaralı mesele.

Fakat kahve, çay ve kolada bulunan kafein gibi uyarıcılar konusunda farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Uyarıcı bir madde nasıl uyuşturucu bir madde olarak kabul edilebilir? Zira bu durum, dil bakımından da tıbbi açıdan da uyarıcının işlevselliği ile çelişmektedir.

Kafeinin uyarıcı bir madde olduğunda herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Kat veya gat adı verilen bitki ile amfetamin de böyledir. Bu uyarıcıların kullanılması sebebiyle oluşan zarar, sağlığa oranla, bazen aşırı olabilmektedir. Uyarıcı maddelerin haramlığı, bunların uyuşturucu maddeler olduğu temeli üzerine değil, bedensel veya psikolojik olarak kişinin sağlığına verdiği aşırı zarar ile toplumsal zararları üzerine bina edilmiş olması gerekir.

Fıkıhçıların gerçekten çok yakın bir zamana kadar sarhoş edici veya uyuşturucu maddeler arasında değerlendirmekte olduğu, kullanan ve ticaretini yapan kimselere yakın zamana kadar seksen celde ceza ile hükmettikleri tütün de böyledir. Doğada tabii olarak bulunan ve beyni sakinleştirici özelliği olan morfinlere uyuşturucu denildiği gibi, tütüne de içerisinde sinir sistemini uyarıcı bir madde olan nikotin bulunması sebebiyle uyuşturucu denilmektedir.²

Gerçek şu ki, tütün dünyada gerçekten çok geniş bir alanda kullanılmaktadır. Tütün şirketleri yeryüzündeki her insan için günlük olarak iki sigara üretmektedirler (on milyar sigara). Durum şu ki, tütünün sağlığa zararları, sarhoş edici ve uyuşturucu maddelerin zararlarından kat be kat fazlasına ulaşmaktadır.

Amerika Sağlık Bakanlığı baş sorumlusu (başhekim) C. **Everett Koop**'un Amerikan Time Dergisi'nde yayınlanan açıklamasını dikkate aldığımızda, oldukça tuhaf paradokslar sebebiyle çok şaşıracağız. Koop açıklamasında şöyle demektedir: Amerika Birleşik Devletlerinde içki kullanımı sebebiyle ölenlerin sayısı yıllık olarak 25.000'e ulaşmakta iken, tütün kullanımı sebebiyle ölenlerin sayısı üç yüz elli bindir. Bu sayıya içkinin etkisi altında iken gerçekleşen öldürme suçları, intiharlar ve trafik kazaları da dâhildir. Uyuşturucu maddeler (eroïn, kokain, afyon ve diğer uyuşturucular) sebebiyle ölenlerin sayısına gelince, bu rakam altı bin kişiye ulaşmaktadır. Bu sayıya uyuşturucunun etkisi altında iken gerçekleşen öldürme olayları, intiharlar ve trafik kazaları da dâhildir.

İngiltere Kraliyet Genel Tıp Fakültesi³ raporu, Kraliyet İç Hastalıkları Tıp Fakültesi⁴ raporu, Kraliyet Akıl ve Ruh Sağlığı Tıp Fakültesi⁵ raporu, İngiltere'de tütün kurbanı olarak ölenlerin sayısının yıllık olarak bin yüz kişi olduğunu bildirmektedir. İçki kullanımı sebebiyle ölenlere gelince, Kraliyet İç Hastalıkları Tıp Fakültesi raporu bunların sayısını yirmi beş bin kişiye kadar yükseltirken, Kraliyet Akıl ve Ruh Sağlığı Tıp Fakültesi raporu bu sayının on bin kişi olduğunu belirtmektedir. Kraliyet Genel Tıp Fakültesi raporu ise bu sayıyı kırk bin olarak zikretmektedir. Bu farklılığın sebebi ölümlerin hesaplanması ile ilgilidir. Mesela intihar etmek suretiyle ölenler, intihar girişiminden önce bir kadeh içki almış bulunuyorlar. Peki, bu durumda içki intihar girişiminde etkin midir, yoksa kişi intihar etmeye önceden karar vermiş sonra mı içki içmiştir? Adam öldürme, trafik kazası ve diğer olayların hesaplanması da aynı şekildedir.

Dünya Sağlık Örgütü raporları, dünya genelinde sigara kullanımı sebebiyle ölenlerin sayısının yıllık olarak iki buçuk milyon kişiye ulaştığını belirtmektedir.

Karşılaştırmalı olarak bakıldığında Kraliyet Akıl ve Ruh Sağlığı Tıp Fakültesi raporu, İngiltere'de uyuşturucu kurbanlarının sayısının oransal olarak basit bir rakam olduğunu ortaya koyuyor (eroïn, kokain

² *Amerikan Time Dergisi*, 30 Mayıs 1988, s. 47.

³ *Royal College of General Practitioners : Alcohol-A.Balanced View*. Royal College of G.P.J. 1986 (Nov.) 24.

⁴ *Royal College of Physicians : The Medical Consequences of Alcohol Abuse.A Great and Growing Evil*, Tavistock Pub. London 1987.

⁵ *Royal College Psychiatrist : Alcohol : Our Favorite Drug*, Tavistock Pub. Ltd. London 1986.

vb. maddelerin kurbanları seksen sekiz kişi) (yetmiş yedi çocuk bally, benzin ve tiner benzeri bir madde olan toluene kokladıktan sonra ölmüştür). Bu rakamlar 1983 yılına aittir.

İngiltere Kraliyet Tıp Fakülteleri, tütünden doğan sağlık risklerinin şu anda alkollü içkilerden doğan sağlık risklerinden daha fazla olduğunda görüş birliği halindedir. Aynı şekilde alkollü içkilerden doğan sağlık riskleri, diğer bütün uyuşturucu maddelerden doğan sağlık risklerinin çok daha üzerindedir.

Bunun sebebi tütünün kullanımının hızlı yayılması ile ilgilidir. Mesela, ot (hint kenevir) içen biri haftada bir veya iki kere birkaç tane sarma alıp içerken, tütün kullanan biri çoğunlukla günde yirmi sigara içmektedir. Uyuşturucu alıp kullananlar çoğu zaman ancak nadir bir şekilde kullanırken, alkollü içki kullanan biri günlük olarak birkaç kadeh yudumlamaktadır. Tütün kullananların sayısı, alkollü içki kullanan kimselerin sayısından üstündedir. Aynı şekilde alkollü içki kullananların sayısı da uyuşturucu kullananların sayısından fazladır.

Tütün kullanmanın, bağımlılığın ilk adımını oluşturması inkâr edilemez bir gerçektir. Nikotin psikolojik bağımlılığa, bazı zamanlar bedensel bağımlılığa da sebep olan bir maddedir.

Tütün kullananların yüzde seksen beşi tütün bağımlısı olmaktadır. Alkollü içki kullananların ise sadece yüzde onu alkole bağımlı olmaktadır. Her ne kadar alkollü içki bağımlılığı bağımlılıkların en şiddetlisi de olsa, karşılaştırmalı olarak bakıldığında bu oran diğerinden düşüktür. Öyle ki, alkollü içki bağımlılığı psikolojik ve bedensel bağımlılık şeklinde olmaktadır. Hap almak ise sara nöbetleri, sayıklama, halüsinasyon görme, ateş nöbetleri, bayılma ve ölümlere sebep olmaktadır.

Öyleyse İslam hukuku açısından ilk olarak alkollü içkilerin haram kılınması ve bu suçu işleyenlere verilecek cezanın ağırlaştırılması gerekmektedir. Bunu uyuşturucu (el-muhaddirât) diye adlandırılan maddeler takip eder. Uyarıcı maddelerin de haram kılınması gerekir. Fakat bunlar uyuşturucu olmaları sebebiyle değil de zararları dolayısıyla haram kınırlar. Çünkü bunlar her ne kadar psikolojik bağımlılığa sebep olsalar da uyuşturucu değil uyarıcıdır.

Tütün de hiç şüphesiz bu uyarıcı ve zararlı maddelere dâhildir. Bundan da öte, tütün listenin en üst sıralarında yer almaktadır. Zarar ve malın itlafı ilkesine göre tütünün haram olarak görülmesi, önde gelen fıkıhçıların dikkat ettikleri bir durumdur. Öyle ki fıkıhçılar Medine-i Münevvere’de hicrî 27-30 Cemaziyelevvel 1402 / miladi 22-25 Mart 1982 tarihlerinde gerçekleştirilen Sarhoş Edici ve Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Kongresinde tütünün haram kabul edilmesini bu temel üzerine oturtmuşlardır.

Uyuşturucuların insanın psikolojisi, aklı, dini, malı ve ırzına kadar ulaşan zararlarının bulunduğu hiçbir şüphe yoktur. Hatta bu maddeler vatanı parçalamak ve devletin gizli bilgi ve belgelerine ulaşmaya vasıta olarak bile kullanılmaktadır. Bu noktada uyuşturucuların alkollü içkiler ile oldukça güçlü bir ortaklığı bulunmaktadır.

Bu yüzden alkollü içkilerin hükmünün uyuşturucu maddelerin hükmünden farklı olması için hiçbir gerekçe bulamayız. En büyük felaket ise, yürürlükteki yasaların uyuşturucu maddeleri yaygınlaştırma, kaçakçılığını ve ticaretini yapma suçunu işleyenlere idam hükmü verirken, alkollü içkilerin kullanımını, tanıtımını, reklamının yapılmasını ve üretimini serbest kılmasıdır.

Aslında gerekli olan şey, bu maddelerin tamamının hükmünün bir olmasıdır. Çünkü alkollü içkiler insana zararı ve öldürücülüğü bakımından bu maddelerin en şiddetlisi olup İslam hukukunda da haram kılınmıştır. Uyuşturucular da buna tabidir. Peki, bizim aslı unutarak ayrıntıdan (fer’) hareketle hüküm vermemiz caiz midir? Hz. Muhammed Mustafa’nın (sav) alkollü içkiler hakkında onların bütün kötülüklerin anası olduğu, her kim alkollü içki içerse annesiyle, halasıyla, teyzesiyle kötü şeyler yapmış gibi

günah kazanır şeklindeki sözünü⁶ unutmamız caiz midir? Bütün bunlardan önce Yüce Allah'ın şu buyruğunu unutmamız caiz olur mu?: "Ey inananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir. Bunlardan kaçının ki mutluluğa eresiniz."⁷

Yürürlükteki Kanunlar Tütünü ve Alkollü İçkileri Neden Yasaklamıyor?

Dünya Sağlık Örgütü'nün, çok sayıda tıbbi heyetin ve Sağlık Bakanlığı'nın yayınladığı raporlar tütün ve alkollü içkilerin kullanımının sağlık açısından korkunç zararlarından bahsetmesine rağmen yürürlükteki kanunlar, uyuşturucular olarak adlandırılan maddelere karşı şiddetli hamleler yaparken, tütün ve alkollü içkileri serbest bırakıyorlar. Bunun sebebi, geniş bir alanda sirkülasyonuna müsamaha gösterildiği takdirde uyuşturucuların zararlarının gerçekten çok büyük oranda artacak olması ile ilgilidir.

Ayrıca gerçekten önemli bir sebep de şudur: Birçok devlet, girdilerinde tütünün ticareti, üretimi, ekim dikimine dayanmakta ve ona umut bağlamaktadır. Nitekim tütün ticareti, yedi tane uluslararası şirketin hâkimiyetindedir. (Bunlardan üçü Amerikan, üçü İngiliz, biri de Fransız şirkettir.) Bu şirketler dünya genelindeki sigara fabrikalarının büyük bir kısmını, küçük şirketlerle ortaklık yapmak suretiyle, mülkiyeti altında bulundurmaktadır.

Tütün şirketleri yıllık iki milyar dolardan daha fazlasını sigara reklamları için harcadıklarına göre, acaba bunların kazançları ne kadardır? Özellikle dünya genelindeki tütün piyasasının ve üretiminin büyük bölümüne sahip şirketleri mülkiyetinde bulunduran Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa gibi devletlerin tütün ticaretinden ve vergilerinden girdileri ne kadardır?

Benzer şekilde, devletlerin çoğu ve bilhassa batılı devletler alkollü içkilerin üretiminden büyük gelir elde etmektedir. Mesela Fransa'da seçmen kitlesinin üçte biri geçimini alkol yapımında kullanılan üzüm yetiştiriciliği, üreticiliği, ticareti ve pazarlaması üzerinden temin etmektedir.⁸

İngiltere'de yaklaşık bir milyon kişi alkollü içkilerin yapımı, tanıtımı, yaygınlaştırılması, pazarlanması, satışı ile lokanta ve barlarda sunumu gibi alanlarda çalışmaktadır.⁹

İngiliz Hükümeti'nin alkollü içkiler, üretimi ve pazarlaması üzerine konulan vergilerden elde edilen girdileri yıllık olarak 5825 milyar sterline (1983-1984 yılları girdisi) ulaşıyor. Aynı şekilde İngiltere'nin Viski (İskoçça) ihracatı bir milyar sterline ulaşıyor.^{10 11} Karşılaştırıldığında İngiltere'nin, alkolden kaynaklanan hastalıkların tedavi edilmesi amacıyla ve daha ömrünün baharında alkollü içki alması sebebiyle hayatlarını kaybedenler için harcadığı milyarlar ek olarak, alkollü içkilerden dolayı çıkan olaylardan ve üretim azlığından kaynaklanan maddi kaybı 1983 yılında 1 milyar 700 milyon sterline ulaşmıştır. Amerika Birleşik Devletleri 1979 yılında alkollü içkilerin kullanımı sebebiyle 113 milyar dolar¹² tutarında bir kayba uğramıştır.

⁶ Taberânî *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de Abdullah b. Abbas ve Abdullah b. Amr b.As hadisi olarak tahrîc etmiştir. Hadis şu şekildedir: "Alkollü içkiler cinsel içerikli tüm günahların (el-fevâhis) anası, büyük günahların en büyüğüdür. Her kim şarap içerse namazı terk eder. Annesiyle, balasıyla, teyzesiyle kötü şeyler yapmış gibi günah kazanır."

⁷ Mâide, 5/90.

⁸ Badri M. *Islam and Alcoholism*. American Trust Publication. Copyright by the Muslim Student Association of the US and Canada 1976:41.

⁹ *Royal College of Physicians: The Medical Consequences of Alcohol Abuse. A Great and Growing Evil*, Tavistock Pub, Ltd. London 1987.

¹⁰ *Royal College of General Practitioners : Alcohol-A.Balanced View*. Royal College of G.P.J. 1986 (Nov.) 24 London.

¹¹ *Royal College of Physicians: The Medical Consequences of Alcohol Abuse. A Great and Growing Evil*, Tavistock Pub, Ltd. London 1987.

¹² Schiffrin L. G. *Social Coast of Alcohol Abuse in USA*. An Ubdating in Grant M. Plant M. And Williams A (eds). Economic and Alcohol: London Groom Helm Ltd. 1983.

Verilerin detayı aşağıdaki gibidir:

Alkollü içkiler sebebiyle üretimde 77,090 milyon dolar zarar kaydedilmiştir.

Alkollü içkilerden kaynaklanan hastalıkların tedavi edilmesi için 20,465 milyon dolar,

Alkollü içkilerden kaynaklanan trafik kazalarının hasar ve zararları için 6,768 milyon dolar,

Alkollü içkilerle ilgili şiddet suçlarının hasar ve zararları için 4,477 milyon dolar,

Alkollü içkilerin alımından kaynaklanan yargulamalar ve toplumsal problemlerin hasar ve zararları için 3,467 milyon dolar harcanmıştır.

Bu korkunç, devasa zararlara rağmen, Amerikan Hükümeti'nin alkollü içeceklere konulan vergilerden elde ettiği girdileri yine de muazzam büyüklüktedir. Aynı şekilde alkollü içecekleri üreten ve pazarlayan şirketlerin girdileri de gerçekten çok büyüktür. Tütün şirketleri ve alkollü içki şirketleri, Batı parlamentolarındaki gayri resmi temsilcileri vasıtasıyla kendi menfaatlerini korumaya güç yetirebilmektedirler.

Alkollü içkilerin ve tütünün kullanımından kaynaklanan ağır kayıplar verme riski ne kadar net bir şekilde ortaya çıkarsa çıksın, Batıdaki herhangi bir hükümetin bu maddelerin dolaşımını yasaklaması gerçekten çok zordur. Çünkü halklar bunların bağımlısı olmuştur.

Bir başka sebep de devlette ve toplumda nüfuz sahibi olan ve bu maddelerin yasaklanması için gerçekleştirilen her girişimi sabote eden ve engelleyen kişilerin birçok menfaatinin bulunmasıdır. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri 1919 yılında alkollü içkilere savaş açıp onları 1934 yılına kadar yasakladığı zaman, tam bir başarısızlıkla karşı karşıya kalmıştır. 14 yıldan fazla aralıksız süren yasaklamadan sonra, Hükümet ve Amerikan Kongresi alkollü içkilerin üretimi, alım satımı ve dolaşımına bir defa daha, sınırlı bir şekilde de olsa, müsamaha göstermek zorunda kalmıştır.

Sovyetler Birliği şimdilerde dikkatleri çeken bir tarzda alkolün alım satımına ve tüketimine sınır koymaya çalışmaktadır. Çünkü bu, üretim düşüklüğünün, iş problemlerinin, trafik kazalarının ve hastalıkların büyük bir bölümünün ana sebebidir.

İslam Ülkelerinde Durum

Arap olsun olmasın İslam ülkelerindeki durum Batı ülkelerindeki durumdan tamamen farklıdır. Alkollü içkilerde bizim genel olarak herhangi bir ekonomik yararımız söz konusu değildir. Tam tersine bizim için, ekonomik açıdan, sağlık açısından ve toplumsal açıdan korkunç bir zarar söz konusudur. Bunların en önemlisi de dini açıdan olan zarardır.

Müslüman milletler, derin dini duyguları gereği, alkollü içkilerin haram kılındığına inanmaktadırlar. Dolayısıyla bunların kullanımını, ticaretini, üretim ve satışını reddetmektedirler. Hal böyleyken yürürlükteki kanunlar İslam memleketlerimizde alkollü içki fabrikalarını kurmaya izin vermekte neden ısrar ediyorlar?

Din, akıl, mantık, bilim ve tıp ile çelişen bu kanunlar, alkollü içkilerin alınıp verilmesine, satışına ve dolaşımına müsamaha göstermekte neden ısrar ediyorlar? Kanunlaştırmaya kalkışmak ve devletin mallarına girdi olsun diye buna vergiler koymak için neden ısrar ediyorlar?

Yine bu pejmürde ve aptal durum neden? Batı alkollü içkileri serbest bırakıyor ve onu üretiyor. Peki, biz onun açık pazarı olmak zorunda mıyız?

Bu durum akla, dine ve bilime tamamen terstir. Bunun tam bir kölelik ve batı düzenlerini körü körüne taklitten başka genel olarak hiçbir açıklaması yoktur.

En azından yürürlükteki kanunlar açısından yapılması gereken şey, alkollü içkiler ile uyuşturucular diye adlandırılan maddeleri eş değer görmektir. Her ne kadar alkollü içkilerin haram oluşu dini bakımdan daha şiddetli ise de, toplumsal açıdan, sağlık açısından ve ekonomik açıdan daha çok zararlı ise de hiç değilse bunlar da uyuşturucularla eş değer görülmelidir.

Bizler, yürürlükteki hükümler ve kanunlar açısından, alkollü içkilerle uyuşturucular arasındaki bu ayrımı bir türlü kavrayamıyoruz. Alkollü içkiler konusunda sessiz duran ama uyuşturucu maddelerle savaşıma konusunda sesini yükselten fıkıhçılarımızı da anlayamayacağız. Hâlbuki şeriat, alkollü içkilerle ve uyuşturucularla birlikte savaşmakta ve onları reddetmektedir.

Aynı şekilde şeriat, onların din, emanet ve bilim anlayışlarını da reddetmektedir. Uyuşturucular olarak adlandırılan maddelere karşı en sert yaptırımlar koyarken, alkollü içkileri serbest bırakan, alınıp verilmesine, üretimine ve dolaşımına belirli kanunlarla müsamaha gösteren yürürlükteki kanunların durduğu bu çelişkili, utanç verici, yüz kızartıcı durumu açığa kavuşturarak onları reddetmektedir.

Yine yürürlükteki kanunların gidişatındaki çelişki, açık ve net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu kanunlar, beklenen caydırıcı tazir cezalarını vermek yerine, uyuşturucu alan kimseleri hasta olarak değerlendirip onları sağlık kurumlarına ve hastanelere götürmektedirler. Hâlbuki ceza uygulamakla birlikte, gerek duyulan özel durumlarda uyuşturucu kullananın tedavi edilmesinde de herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Alkollü içki ve uyuşturucu maddeleri alma suçunu işleyen kimseler suçüstü olarak yakalandıklarında, bu kimseleri hapsilere yığmak ve oralarda uzun süreler bırakmak yerine, kendilerine açıkça celde cezası verilmesi, kanaatimizce en iyi çözüm yoludur. Aksi takdirde bunlar hapiste daha da bozulacaklardır. Aynı şekilde, hapiste bulunmaları sebebiyle bakmakla yükümlü oldukları aileleri ve çocukları da bozulacaktır.

İslam dininin kurallarının uygulanması gerek alkollü içkiler gerek uyuşturucu maddeler ve gerekse diğer problemler için en iyi çözümdür. İslam dışındaki her yol, çelişkiye, problemlerin ve trajedilerin artmasına sebep olacaktır.

KAYNAKÇA

Muhammed Ali el-Bâr, “el-Muhaddirât fi'l-fikhi'l-İslâmî alâ dav'i'l-mu'tayâtî'l-muâsıra”, *Mecelletü'l-mecma'i'l-fikhi'l-İslâmî*, yıl: 2, sayı: 3, s. 113-126, 1409/1989.